

Innstilling 2 fra komité F

Saksdokumenter:

KM12/24 Sannhet og forsoning

Utdrag fra Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport

Sannhet og Forsoning

Sammendrag av saksorienteringen

«Kommissjonen mener det hviler et stort ansvar på kirken med sin rolle i fornorskingen til å bidra til videre forsoning.»

(Kommissjonsrapporten)

1. juni 2023 ble rapporten fra Sannhets- og forsoningskommissjonen (heretter Kommissjonen) overlevert til Stortinget. Kommissjonen har gransket fornorskingspolitikken overfor samer, kvener/norskfinner og skogfinner. Mandatet var å gjennomgå historien, se på ettervirkninger av politikken og foreslå tiltak som kan bidra til forsoning.

Kommissjonens rapport beskriver kirkens medvirkning i fornorskingspolitikken og slår fast at kirken har et klart ansvar for å erkjenne sin medvirkning, ta et oppgjør med den urett man var med på å utøve, samt å bidra til forsoning.

Fram til om lag 1900 utøvde enkelte prester og biskoper en viss motstand mot fornorskingen, men etter århundreskiftet ble kirken en aktiv støttespiller til den statlige politikken. Statskirken medvirket til å etablere en religiøs, kulturell og språklig homogen nasjonalstat på 1800-tallet. Kirken ble særlig berørt ved at kristendomsundervisningen i skolen var kirkens trosopplæring, og striden stod om hvilket språk opplæringen burde foregå på. Kirkens avvisning av tradisjonell samisk og kvensk/norskfinsk religiøsitet og virkelighetsoppfatning bidro også til å nedvurdere samer og påføre dem skam og mindreverdighetsfølelse. Saksorienteringen redegjør for disse forholdene og drøfter tematikk som er aktuell for kirkens videre forsoningsarbeid.

Kirkens kjernebudskap er forsoning. Dette kommer til uttrykk gjennom teologi, språk, symboler og liturgier. Syndserkjennelse, tilgivelse, gjenoppretting av urett og forsoning, har dyp gjenklang i kirkens tro og liv. Kirken er bærer av håpet om at forandring er mulig, urett kan vendes til rett, slik at det blir «mer himmel på jorda».

Men forsoning er både en svært tidkrevende prosess og en tilstand. Kirkemøtet i 2024 er et stoppested på veien mot forsoning. Erkjennelse, tillitsbygging og oppgjør vil ta tid, men det er nødvendig at arbeidet intensiveres og at kirken bruker det momentum som oppmerksomhet om kommisjonsrapporten gir.

Det planlegges en sak til Kirkemøtet i 2025 om organisering av kvensk/norskfinsk kirkeliv og det vil også bli arbeidet videre med skogfinnenes involvering i kirkelivet. Disse tema vil Kirkemøtet derfor få anledning til å drøfte grundigere ved en senere anledning.

Kirkemøtesaken er utarbeidet i et nært samarbeid mellom Kirkerådet, Samisk Kirkeråd, Mellomkirkelig råd og Bispemøtet.

Denne saken bør ses i sammenheng med Tusenårsjubileet og kirkens rolle i norsk samfunnsutvikling. Fornorskningspolitikken er en skamplatt i historien som må erkjennes og tas et oppgjør med.

Vedtaksforslaget er holdt på et overordnet nivå og legger opp til at Kirkerådet bes om å utarbeide en mer konkret handlingsplan ut fra de føringer Kirkemøtet gir. En slik handlingsplan må selvsagt utarbeides i nært samvirke med de grupper som er berørt av fornorskningspolitikken.

Komitéens merknader

Komitéen legger i saksorienteringen til grunn. Komiteen har følgende merknader:

Komitéen legger saksorienteringen til grunn. Komiteen har følgende merknader:

1. Komiteen vil understreke det momentum som kommisjonsrapporten gir for å ta et oppgjør med fornorskningspolitikkenes mørke historie og motvirke den vedvarende fornorskningen i dag.

Kirken var medskyldig i fornorskningen og har både et teologisk og et samfunnsmessig ansvar for å ta et oppgjør med den og arbeide for forsoning. Komiteen mener at selv om

dette er tidkrevende, komplekse og langsiktige prosesser, bør pågående tiltak intensiveres og nye settes i gang allerede nå.

Komitéen anbefaler at Kirkerådets handlingsplan får tidsangivelser og gjerne skiller mellom tiltak på kort og lang sikt. Handlingsplanen må være konkret slik at resultatene kan evalueres, og det må stilles ressurser til rådighet slik at dette arbeidet får prioritet.

2. Samer, kvener/norskfinner og skogfinner har formet historien og samfunnsutviklingen i Norge, i samvirke med andre minoriteter og majoritetsbefolkningen. Norge har alltid vært, og vil fortsatt være, et flerkulturelt samfunn. Ulike tradisjoner og livsanskuelser gjør oss rikere, både på nasjonalt, lokalt og individuelt nivå. Kirken har nå en unik mulighet til å løfte fram igjen og anerkjenne kulturene til samer, kvener/norskfinner og skogfinner, som fornorskingspolitikken forsøkte å utradere. Disse kulturene har egenverdi og er identitetsskapende for de nevnte gruppene, men de er også en del av vår felles kultur. Derfor angår denne saken hele landet og alle i Norge.
3. Minoritetsgrupper «beriker» ikke kirken. De *er* kirken. Kirkens kjennetegn er et flerkulturelt fellesskap hvor felles tro får ulike og likeverdige uttrykk. Et slikt fellesskap utvisker ikke kulturell egenart, men lar mangfoldet styrke fellesskapet. Komitéen understreker at en slik kirkeforståelse må ligge til grunn for fellesskapet og alt arbeid i lokalmenigheten. Derfor angår kirkemøtesaken om sannhet og forsoning *alle* menigheter, også i de deler av landet hvor de direkte berørte gruppene har liten tilstedeværelse.
4. Komitéen mener at det haster med å styrke og konkretisere arbeidet med kvener/norskfinner og skogfinner. Disse gruppene har lenge blitt oversett i oppgjøret med fornorskingspolitikken, også i det kirkelige forsoningsarbeidet. Komitéen er kjent med at Arbeidsgruppen for kvensk kirkeliv vil levere en rapport til Kirkerådet. Denne rapporten, sammen med rapporten fra Samisk utvalg, skal etter planen inngå i en sak til Kirkemøtet i 2025. Komitéen ser fram til at Kirkemøtet får behandle dette neste år. Komitéen har drøftet hvorvidt det er ønskelig med separate unnskyldninger (eller tilsvarende handlinger) overfor kvener/norskfinner og skogfinner. Komitéen oppfordrer Bispemøtet til å vurdere dette i samråd med de berørte gruppene.
5. Kunnskap er avgjørende viktig for innsikt, erkjennelse og forsoningsarbeid. Komitéen mener at Kirkemøtet bør løfte fram behovet for utdanning og kompetanseutvikling for kirkelig ansatte. Dette bør omfatte samiske, kvenske/**norskfinske** og **skogfinske** forhold

generelt, språk- og kulturkompetanse, og kjennskap til og evne til å møte de ulike religiøse tradisjoner, trospraksiser og språklige og kulturelle uttrykk innenfor Den norske kirke. Komitéen anbefaler at e-læringskurset om sannhet og forsoning tilbys alle interesserte.

6. Komitéen vil også løfte fram rekruttering som et prioritert område. Kirken trenger flere samer, kvener/norskfinner og skogfinner i kirkelige utdanninger og i tjeneste i kirken.
7. Komitéen ser med bekymring på tillitskrisen som har vokst fram mellom betydelige deler av det samiske samfunnet og norske myndigheter parallelt med kommisjonsarbeidet, og hvordan dette fortsatte også etter at kommisjonsrapporten ble avlevert til Stortinget. Bakgrunnen er myndighetenes manglende respekt for menneskerettighetene i Fosen-saken, og tilsvarende inngrepssaker, et problem som også er påpekt av Kommisjonen.
8. Komitéen har merket seg at konfliktnivået har økt etter at Kommisjonen la fram sin rapport, og hat mot og trakassering av samer øker. Det er særlig alvorlig når dette går ut over barn og unge. Dette er tematikk som må tas inn i kirkens undervisning og læring og i kirkens barne- og ungdomsarbeid. Det må også være en del av kirkens kontinuerlige anti-rasisme arbeid.

Forslag til vedtak

Kirkemøtet takker Sannhets- og forsoningskommisjonen for en viktig og grundig rapport, og ser med forventning fram til at Stortinget følger opp Kommisjonens anbefalinger.

Kirkemøtet tar inn over seg alvoret i Sannhets- og forsoningskommisjonens funn og hovedkonklusjoner. Den statlige fornorskingspolitikken har vært effektiv, og fornorskingsprosessene fortsetter på måter som truer samer, kvener/norskfinners og skogfinners framtid.

«Kommisjonen understreker at de samlede konsekvensene av fornorskingen påvirker samers, kveners og skogfinners mulighet til fortsatt å eksistere som egne etniske grupper. Kontinuerlig tap av språk og kultur over lang tid vil kunne føre til at de opphører å eksistere innen landets grenser, og på tvers av landegrensene. En slik utvikling er særlig alvorlig ettersom Norge har et særskilt folkerettslig ansvar overfor urfolk og nasjonale minoriteter.» (Kommisjonsrapporten, s. 25)

Kirkemøtet har i lys av dette en klar forventning om at Stortinget behandler kommisjonsrapporten med stort alvor, og med respekt for Norges menneskerettslige forpliktelser.

- 1 1. Kirkemøtet erkjenner kirkens medvirkning i fornorskingspolitikken overfor samer,
2 kvener/norskfinner og skogfinner. Kirken vil ta ansvar for å bidra til forsoning,
3 tillitsbygging og gjenopprettelse av den uretten kirken har påført mennesker.
4 I disse forsoningsprosessene er det nødvendig å finne gode former for å fremføre
5 unnskyldninger.
6
- 7 2. Kirkemøtet minner om at samer, kvener/norskfinner og skogfinner har formet
8 historien og samfunnsutviklingen i Norge, i samvirke med andre minoriteter og
9 majoritetsbefolkningen. Den norske kirke er et flerkulturelt fellesskap hvor felles
10 tro får ulike og likeverdige uttrykk. Et slikt fellesskap utviser ikke kulturell
11 egenart, men lar mangfoldet styrke fellesskapet. Kirkemøtet understreker at en slik
12 kirkeforståelse må ligge til grunn for fellesskapet og alt arbeid i lokalmenigheten.
13 Samiske, kvenske/norskfinske og skogfinske tradisjoner, kultur, **språk** og
14 livsanskuelser, angår alle landets menigheter, også i de områder hvor de direkte
15 berørte gruppene har liten tilstedeværelse.
16
- 17 3. Kirkemøtet **erkjenner** at det trengs mer kunnskap om kvener/norskfinner og
18 skogfinners **historie, språk**, kultur, tradisjon og trosutøvelse. **Slik kunnskap er en**
19 **forutsetning for forsoningsarbeidet.**
20 Det må arbeides systematisk for å finne gode strukturer for samhandling med
21 kvener/norskfinner og skogfinner for å finne måter å romme deres tradisjoner og
22 behov i kirke- og menighetsliv. Kirkemøtet ser fram til å få en sak om dette på
23 Kirkemøtet i 2025.
24
- 25 4. Kirkemøtet ber om at Kirkerådet utarbeider en handlingsplan for oppfølgingen av
26 arbeidet med sannhet og forsoning, i samhandling med relevante aktører.
27 Handlingsplanen bør ha tidsangivelser og gjerne skille mellom tiltak på kort og
28 lang sikt. Handlingsplanen må være konkret slik at resultatene kan evalueres, og
29 det må stilles ressurser til rådighet slik at dette arbeidet får prioritet.
30 Flere av saksfeltene i handlingsplanen bør inkludere tematikk knyttet til
31 unnskyldning.

32

33 Handlingsplanen bør inkludere tema som:

- 34 - Kunnskap om fornorskningspolitikken historie og virkninger
- 35 - Erkjennelse av og oppgjør med urett
- 36 - Gjenoppbygging av tillit og gode relasjoner
- 37 - Kirkens forsoningskompetanse
- 38 - Fornorsking som teologisk utfordring
- 39 - Urfolk og minoriteters trosutøvelse, livsanskuelse og kultur
- 40 - Trosopplæring og barn og unges involvering i kirkelivet
- 41 - Utdanning og kompetanseutvikling for kirkelig ansatte, med vekt på språk- og
- 42 kulturkompetanse
- 43 - Kompetansebygging hos kirkens medlemmer, e-læringskurs om sannhet og
- 44 forsoning tilbys alle interesserte
- 45 - Rekruttering til kirkelig utdanning av personer med samisk,
- 46 kvensk/norskfinsk og skogfinsk bakgrunn, og hvordan kirkelig utdanning kan
- 47 gjøres relevant for disse
- 48 - Språkarbeid: bibeltekster, liturgier og salmer (både nye salmer og liturgier og
- 49 oversettelser)
- 50 - Kunstneriske og kulturelle ytringer som redskap i forsoningsarbeidet
- 51 - **Liturgisk og kunstnerisk formspråk i kirkerom og liturgi**
- 52 - Rettighetsarbeid
- 53 - Rasisme, med særlig vekt på barn og unge
- 54 - **Internasjonalt og økumenisk samarbeid**

Vedtak

Sannhet og Forsoning

Vedtak

Kirkemøtet takker Sannhets- og forsoningskommisjonen for en viktig og grundig rapport, og ser med forventning fram til at Stortinget følger opp Kommisjonens anbefalinger. Kirkemøtet tar inn over seg alvoret i Sannhets- og forsoningskommisjonens funn og hovedkonklusjoner. Den statlige fornorskingspolitikken har vært effektiv, og fornorskingsprosessene fortsetter på måter som truer samer, kvener/norskfinners og skogfinners framtid.

«Kommisjonen understreker at de samlede konsekvensene av fornorskingen påvirker samers, kveners og skogfinners mulighet til fortsatt å eksistere som egne etniske grupper. Kontinuerlig tap av språk og kultur over lang tid vil kunne føre til at de opphører å eksistere innen landets grenser, og på tvers av landegrensene. En slik utvikling er særlig alvorlig ettersom Norge har et særskilt folkerettslig ansvar overfor urfolk og nasjonale minoriteter.» (Kommisjonsrapporten, s. 25)

Kirkemøtet har i lys av dette en klar forventning om at Stortinget behandler kommisjonsrapporten med stort alvor, og med respekt for Norges menneskerettslige forpliktelser.

- Kirkemøtet erkjenner kirkens medvirkning i fornorskingspolitikken overfor samer, kvener/norskfinner og skogfinner. Kirken vil ta ansvar for å bidra til forsoning, tillitsbygging og gjenopprettelse av den uretten kirken har påført mennesker. I disse forsoningsprosessene er det nødvendig å finne gode former for å fremføre unnskyldninger.
- Kirkemøtet minner om at samer, kvener/norskfinner og skogfinner har formet historien og samfunnsutviklingen i Norge, i samvirke med andre minoriteter og majoritetsbefolkningen. Den norske kirke er et flerkulturelt fellesskap hvor felles

tro får ulike og likeverdige uttrykk. Et slikt fellesskap utvisker ikke kulturell egenart, men lar mangfoldet styrke fellesskapet. Kirkemøtet understreker at en slik kirkeforståelse må ligge til grunn for fellesskapet og alt arbeid i lokalmenigheten. Samiske, kvenske/norskfinske og skogfinske tradisjoner, kultur, språk og livsanskuelser, angår alle landets menigheter, også i de områder hvor de direkte berørte gruppene har liten tilstedeværelse.

3. Kirkemøtet erkjenner at det trengs mer kunnskap om kvener/norskfinner og skogfinners historie, språk, kultur, tradisjon og trosutøvelse. Slik kunnskap er en forutsetning for forsoningsarbeidet.

Det må arbeides systematisk for å finne gode strukturer for samhandling med kvener/norskfinner og skogfinner for å finne måter å romme deres tradisjoner og behov i kirke- og menighetsliv. Kirkemøtet ser fram til å få en sak om dette på Kirkemøtet i 2025.

4. Kirkemøtet ber om at Kirkerådet utarbeider en handlingsplan for oppfølgingen av arbeidet med sannhet og forsoning, i samhandling med relevante aktører. Handlingsplanen bør ha tidsangivelser og gjerne skille mellom tiltak på kort og lang sikt. Handlingsplanen må være konkret slik at resultatene kan evalueres, og det må stilles ressurser til rådighet slik at dette arbeidet får prioritet. Flere av saksfeltene i handlingsplanen bør inkludere tematikk knyttet til unnskyldning.

Handlingsplanen bør inkludere tema som:

- Kunnskap om fornorskningens historie og virkninger
- Erkjennelse av og oppgjør med urett
- Gjenoppbygging av tillit og gode relasjoner
- Kirkens forsoningskompetanse
- Fornorsking som teologisk utfordring
- Urfolk og minoriteters trosutøvelse, livsanskuelse og kultur
- Trosopplæring og barn og unges involvering i kirkelivet
- Utdanning og kompetanseutvikling for kirkelig ansatte, med vekt på språk- og kulturkompetanse
- Kompetansebygging hos kirkens medlemmer, e-læringskurs om sannhet og forsoning tilbys alle interesserte

- Rekruttering til kirkelig utdanning av personer med samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk bakgrunn, og hvordan kirkelig utdanning kan gjøres relevant for disse
- Språkarbeid: bibeltekster, liturgier og salmer (både nye salmer og liturgier og oversettelser)
- Kunstneriske og kulturelle ytringer som redskap i forsoningsarbeidet
- Liturgisk og kunstnerisk formspråk i kirkerom og liturgi
- Rettighetsarbeid
- Rasisme, med særlig vekt på barn og unge
- Internasjonalt og økumenisk samarbeid

Enstemmig vedtatt

